

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะวิเคราะห์จุดกำเนิดของมหาวิทยาลัยขอนแก่นตลอดจนศึกษาถึงพัฒนาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่นด้านต่างๆ 7 ด้านคือ การบริหารงานของมหาวิทยาลัย โปรแกรมการศึกษา นักศึกษา บุคลากร การงบประมาณ อาคารสถานที่ และ จำนวนบัณฑิต โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) และเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง (Content Analysis) เป็นเทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยโดยสรุปมีดังนี้

มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2507 โดยเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อเริ่มโครงการมีลักษณะเป็นสถาบันการศึกษาระดับสูงทาง เกษตรศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ เหมือนกับวิทยาลัยเกษตรกรรมและวิศวกรรม (Agriculture and Mechanical College) ในสหรัฐอเมริกา ในระยะต่อมาจึงขยายโปรแกรมการศึกษามากหลายสาขาเพื่อให้สอดคล้องกับอุดมคติของการจัดตั้งมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีพัฒนาการในด้านต่างๆคือ

การบริหารงานของมหาวิทยาลัย

เมื่อเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัย (2507-2509) มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีฐานะเป็นกรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ดำเนินการได้อย่างอิสระ โดยมีสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดนโยบาย ต่อมาในปี 2512 ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีภูมิลำเนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ชื่อคณะกรรมการว่า

"คณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยขอนแก่น" เป็นที่ปรึกษาของอธิการบดีในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของภูมิภาค ในระยะต่อมาได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยขอนแก่น (2521) และระเบียบบางอย่างในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ซึ่งนับว่ามหาวิทยาลัยได้ปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างในการบริหารมหาวิทยาลัยให้มีความคล่องตัวอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งมีโครงสร้างการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนเข้ามีส่วนร่วมบริหารมหาวิทยาลัยอย่างเต็มที่ อันแสดงถึงความก้าวหน้าในด้านการบริหารมหาวิทยาลัยอย่างชัดเจน

โปรแกรมการศึกษาและการประเมินผลการศึกษา

คณะวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้นเป็นไปตามแผนพัฒนาภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ เริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการศึกษาชั้นสูงด้านวิศวกรรมศาสตร์และเกษตรศาสตร์ โดยเปิดสอนในคณะวิศวกรรมศาสตร์ และเกษตรศาสตร์ขึ้นก่อน ในระยะต่อมาเพื่อขจัดปัญหาการขาดแคลนครู พยาบาล แพทย์ และเจ้าหน้าที่อนามัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงขยายงานในด้านการผลิตบัณฑิตกว้างขวางขึ้นและมีมากสาขาขึ้น โดยเฉพาะสาขาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ศึกษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ และแพทยศาสตร์ เป็นต้น จนกระทั่งปัจจุบันมีถึง 9 คณะ วิชาที่จัดสอนระดับปริญญาตรี อีกทั้งมีโครงการจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขยายการศึกษาในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรีในสาขาที่เป็นไปตามความต้องการของภูมิภาคนี้ เช่น สาขาวิชาวิศวกรรมทรัพยากรน้ำ เป็นต้น นับว่าในช่วงระยะเวลา 14 ปี มหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนาในด้านนี้อย่างเด่นชัด

การประเมินผลการศึกษา เมื่อเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยในปี 2507 นั้น หน่วยวัดผลประจำคณะเป็นผู้ดำเนินการประเมินผลการศึกษาเองโดยใช้ระบบคะแนนร้อยละเป็นระบบการประเมินผล จนกระทั่งในปีการศึกษา 2514 ได้เปลี่ยนมาใช้ระบบตัวอักษร (Letter Grade) และคะแนนเฉลี่ยสะสม (Cumulative Grade Point Average) ซึ่งเป็นระบบการประเมินผลการศึกษามาตรฐาน โดยคณะศึกษาศาสตร์เริ่มใช้เป็นคณะแรกใน

ปีการศึกษา 2512 และผู้อำนวยการประเมินผลยังคงได้แก่วิทยาลัยขอนแก่น เนื่องจากมหาวิทยาลัยยังไม่มีหน่วยทะเบียนและวัดผลกลาง อย่างไรก็ตาม ขอนแก่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีพัฒนาการด้านการประเมินผลการศึกษาค่อนข้างรวดเร็ว เพียงระยะเวลา 2 ปี หลังจาก ที่คณะศึกษาศาสตร์เริ่มใช้ระบบประเมินผลสากล มหาวิทยาลัยก็สามารถชี้แนะให้คณะต่าง ๆ เห็นประโยชน์ และเปลี่ยนแปลงระบบการประเมินผลจากระบบตัวเลขมาเป็นวัฏระบบ ตัวอักษร เหมือนกันทั้งมหาวิทยาลัยได้

นักศึกษา

มหาวิทยาลัยขอนแก่นรับนักศึกษารุ่นแรกในปีการศึกษา 2507 เป็นจำนวน 107 คน เป็นนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ 49 คน และนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ โดยใช้ข้อสอบคัดเลือกของสภาการศึกษาแห่งชาติร่วมกับมหาวิทยาลัยแห่งอื่น ในปีการศึกษา 2512 สภามหาวิทยาลัยขอนแก่นมีมติเห็นชอบในการส่งเสริมให้นักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้โดยไม่ต้องผ่านการสอบ คัดเลือก โดยกำหนดโควต่านักเรียนเรียนดีที่โคะคะแนนสูงสุดเป็นจำนวนร้อยละ ห้า ของ นักเรียนที่สอบไล่ได้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของจังหวัด และเพิ่มเป็นร้อยละ สิบ สิบห้า และ ยี่สิบ ตามลำดับในปีถัดไป การรับนักศึกษาใหม่ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในแต่ละช่วงของ แผนพัฒนาการศึกษานั้น มหาวิทยาลัยขอนแก่นรับนักศึกษาได้สูงกว่าแผนร้อยละ 33.41 ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 2 และรับได้ต่ำกว่าแผนร้อยละ 22.90, 18.71 และ 15.80 ในปีการศึกษา 2515, 2519 และ 2520 ตามลำดับ สัดส่วนระหว่างนักศึกษาหญิงและ นักศึกษาชายในปีการศึกษา 2507 โดยเฉลี่ยเท่ากับ 1 : 7 แต่ในปีการศึกษา 2521 สัด ส่วนระหว่างนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายเท่ากับ 1 : 1.4 ในระยะเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัย (2507-2509) มหาวิทยาลัยขอนแก่นยังไม่มีบัณฑิต ผู้วิจัยคุณภาพในการในคุณภาพนักศึกษา และการเรียนการสอนจากอัตราการเลื่อนชั้นของนักศึกษา (Promotion Rate) เป็น เกณฑ์ พบว่านักศึกษารุ่นปีการศึกษา 2507 มีอัตราการเลื่อนชั้นในปีการศึกษา 2508-2509 จำแนกเป็นคณะ ได้ดังนี้ คณะเกษตรศาสตร์ มีอัตราการเลื่อนชั้นในปีการศึกษา 2508-2509

คิดเป็นร้อยละ 71.43 และ 100 ตามลำดับ คณะวิศวกรรมศาสตร์มีอัตราการเลื่อนชั้น
ในปีการศึกษา 2508-2509 คิดเป็นร้อยละ 32.76 และ 81.25 ตามลำดับ

ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 2 เมื่อศึกษาถึงอัตราการเลื่อนชั้นของนักศึกษารุ่น
ปีการศึกษา 2507-2509 ในปีการศึกษา 2510 พบว่านักศึกษารุ่นปีการศึกษา 2507,
2508 และ 2509 คือนักศึกษาชั้นปีที่ 4, ชั้นปีที่ 3, ชั้นปีที่ 2 ในปีการศึกษา 2510 ตาม
ลำดับ จำแนกตามคณะในปีการศึกษา 2510 นักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์รุ่นปีการศึกษา
2507, 2508 และ 2509 มีอัตราการเลื่อนชั้นคิดเป็นร้อยละ 100, 100 และ 54.72
(ผู้ตกชั้นจากปี 2508 จำนวน 18 คน) ตามลำดับ นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์รุ่น
ปีการศึกษา 2507, 2508 และ 2509 มีอัตราการเลื่อนชั้นคิดเป็นร้อยละ 82.05, 90.91
และ 92.13 ตามลำดับ จากตารางนี้จะเห็นว่าอัตราการเลื่อนชั้นในปีการศึกษา 2510
ของคณะเกษตรศาสตร์จากรุ่นปีการศึกษา 2507 ถึง 2509 มีค่าลดลงตามลำดับและมีค่า
ต่ำมากในปีการศึกษา 2509 ส่วนคณะวิศวกรรมศาสตร์มีอัตราการเลื่อนชั้นในปีการศึกษา
2510 มีค่าสูงขึ้นเป็นลำดับ

โดยสรุปนับว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่นมีความก้าวหน้าทั้งในด้านนโยบาย การรับ
นักศึกษาโดยรับจากนักเรียนที่มีภูมิฐานะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนหนึ่งด้วยอันสอดคล้อง
คลึงกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่มุ่งพัฒนาภูมิภาคนี้ อีกทั้งมีความก้าวหน้าในค่านิยม
นักศึกษาที่รับได้เพิ่มขึ้นมากโดยเฉลี่ยแล้วเป็นไปตามแผนการรับนักศึกษา อีกทั้งความสมดุล
ระหว่างเพศชายและหญิงที่เพิ่มขึ้นมากจากสัดส่วนนักศึกษาชายต่อหญิงเป็น 7 : 1 ในปี พ.ศ.
2507 เป็น 2:4:1 ในปี พ.ศ. 2521 อีกทั้งความก้าวหน้าในการศึกษาของนักศึกษาก็เป็น
ไปด้วยดีเป็นส่วนใหญ่

บุคลากร

มหาวิทยาลัยขอนแก่นในปีการศึกษา 2507 มีอาจารย์ประจำ 15 คน และ
อาจารย์ที่ทำการสอนส่วนใหญ่เป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (มหาวิทยาลัยมหิดล) และอาจารย์ชาว

ต่างประเทศ สัดส่วนระหว่างอาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในปีการศึกษา 2509 มีค่าเท่ากับ 1 : 1.97 ในปีการศึกษาต่อมา มีการบรรจุแต่งตั้งอาจารย์ประจำมากขึ้น ระยะเวลาอาจารย์ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่นพยายามพัฒนาบุคลากรโดยสนับสนุน และให้ทุนอาจารย์ในการศึกษาต่อ ปัจจุบัน (2521) อาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นอาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท และมีอาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาเอกเพิ่มขึ้น สัดส่วนวุฒิอาจารย์ในปีการศึกษา 2521 ปริญญาตรี : ปริญญาโท : ปริญญาเอก เท่ากับ 3.7 : 3.8 : 1 นอกจากอาจารย์ประจำแล้ว มหาวิทยาลัยขอนแก่นยังมีอาจารย์พิเศษ และอาจารย์ชาวต่างประเทศมาช่วยสอนในบางสาขา คิดเป็นสัดส่วนระหว่างอาจารย์พิเศษและอาจารย์ประจำในปีการศึกษา 2521 เท่ากับ 1 : 10.5

ในค่านปริมาณงานของอาจารย์ ผู้วิจัยพิจารณาจากเรโซอาจารย์ต่อนักศึกษา พบว่าในระยะเริ่มก่อตั้ง (2509) เรโซอาจารย์ต่อนักศึกษาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 1 : 4.5 ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 2 (2510-2514) เรโซอาจารย์ต่อนักศึกษาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 1 : 6.4 ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 3 (2515-2519) เรโซอาจารย์ต่อนักศึกษาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 1 : 4.6 และในช่วงแรกของแผนพัฒนาฉบับที่ 4 (2520-2521) เรโซอาจารย์ต่อนักศึกษาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 1 : 5.4

จากสภาพดังกล่าวแสดงถึงพัฒนาการค่านบุคลากรของมหาวิทยาลัยอย่างเด่นชัด ทั้งในค่านปริมาณ และคุณภาพของอาจารย์ประจำ กล่าวคือ เริ่มก่อตั้งมีอาจารย์ประจำเพียง 15 คน ในปัจจุบันมีถึง 622 คน ในระยะเริ่มก่อตั้งสัดส่วนอาจารย์ประจำต่ออาจารย์พิเศษเป็น 2 : 1 มาเป็น 11 : ในปัจจุบัน และที่สำคัญยิ่งก็คือ คุณภาพของอาจารย์ได้เพิ่มขึ้นเป็นอันมาก กล่าวคือในระยะก่อตั้งมหาวิทยาลัย สัดส่วนอาจารย์ปริญญาตรี โท และเอก เป็น 27 : 7 : 1 มาเป็น 3 : 4 : 1 ในปัจจุบัน

งบประมาณ

เมื่อเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่นงบประมาณที่มหาวิทยาลัยได้รับส่วนใหญ่เป็นงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการก่อสร้างมหาวิทยาลัย ในปีแรกมหาวิทยาลัยได้รับงบประมาณทั้งสิ้น 15 ล้านบาท ในระยะต่อมามหาวิทยาลัยได้ขยายงานอย่างกว้างขวาง จำนวนงบประมาณที่ได้รับเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งได้รับงบประมาณปีละ 282.06 ล้านบาทในปี 2522 เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 127.17 ต่อปี เมื่อพิจารณาเทียบกับงบประมาณที่จะได้ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 2 ได้รับงบประมาณสูงกว่าแผนร้อยละ 170.86 แผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 3 ได้รับงบประมาณสูงกว่าแผนร้อยละ 1.05 และในช่วงแรกของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 4 ได้รับงบประมาณสูงกว่างบประมาณที่คาดการณ์ไว้ตลอดแผนถึงร้อยละ 64.12

ในการผลิตบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้เสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากในแต่ละปี เพื่อคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวคอปปีของนักศึกษา พบว่าในปีการศึกษา 2507 ซึ่งเป็นปีแรกของการจัดตั้งมหาวิทยาลัย ค่าใช้จ่ายรายหัวคอปปีมีค่าประมาณ 140,187 บาท และมีจำนวนน้อยลงเป็นลำดับและมีค่าต่ำสุดประมาณ 19,800 บาท ในปีการศึกษา 2515 และค่อย ๆ สูงขึ้นตามลำดับอีก จนกระทั่งในปัจจุบัน (2521) ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษามีจำนวนประมาณ 50,588 บาท การที่ค่าใช้จ่ายรายหัวเริ่มสูงขึ้นอีกตามลำดับในปี 2516 เนื่องจากในช่วงนี้มหาวิทยาลัยเริ่มขยายงานต่าง ๆ มากขึ้น เช่น เริ่มรับนักศึกษาของคณะวิทยาศาสตร์ เริ่มโครงการศูนย์แพทยศาสตร์ จากข้อเท็จจริงพบว่าค่าใช้จ่ายรายหัวในการผลิตบัณฑิตจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเพื่อลดน้อยลงขึ้นอยู่กับปริมาณงานของมหาวิทยาลัยที่ได้ขยายขึ้นซึ่งจะทำให้จำนวนงบประมาณของมหาวิทยาลัยสูงขึ้นเป็นลำดับด้วย

อาคารสถานที่

ในระยะสองปีแรกของการจัดตั้งมหาวิทยาลัย (2507-2508) มหาวิทยาลัยขอนแก่นอาศัยอาคารเรียนของคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เป็นที่เรียนชั่วคราว และได้เริ่มก่อสร้างอาคารของมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2507 ซึ่งก่อสร้าง

แล้วเสร็จในปี 2509 ในระยะเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้น การก่อสร้างภายใน มหาวิทยาลัยสิ้นงบประมาณทั้งสิ้น 69,092,600 คน ในระยะต่อมาได้ขยายหน่วยงานใน มหาวิทยาลัยขอนแก่นอย่างมากมาย จึงมีการดำเนินการก่อสร้างอาคารและบ้านพักเป็น จำนวนมาก ในปัจจุบัน (2521) มหาวิทยาลัยขอนแก่นกำลังทำการก่อสร้างโรงพยาบาล พร้อมอุปกรณ์ทันสมัย อาคารศูนย์คลังเลือก หอพักนักศึกษาแพทย์ และอาคารเรียนอื่น ๆ อีกหลายแห่ง ในช่วงแรกของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 4 (2520-2521) มหาวิทยาลัย ขอนแก่นได้รับงบประมาณในการก่อสร้างทั้งสิ้นเป็นจำนวน 319,391,800 บาท หรือเพิ่ม ขึ้นประมาณร้อยละ 462.27 จากเมื่อเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัย

พัฒนาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในด้านอาคารสถานที่ที่จะเห็นได้อย่างเด่นชัด คือในปี พ.ศ. 2507 มหาวิทยาลัยขอนแก่นยังต้องอาศัยที่เรียนของคณะวิทยาศาสตร์การ แพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2509 มีอาคารเรียนที่ก่อสร้างเรียบร้อยแล้วเพียง 2 หลัง หอพักนักศึกษา 2 หอ และหมู่บ้านอาจารย์อีก 1 หมู่บ้านในที่ดินที่กว้างขวางถึง 6,000 ไร่ ที่ดินที่เหลือส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่า แต่ในปัจจุบัน (2521) มหาวิทยาลัย ขอนแก่นมีอาคารไม่น้อยกว่า 30 หลัง หอพักนักศึกษาและหมู่บ้านอาจารย์เป็นจำนวนมาก ถนนก่อก่อภายในลาค่างเรียบร้อย สภาพป่าค่อย ๆ กลายสภาพเป็นเมืองขึ้นเป็นลำดับ นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนที่มีมาตรฐานดีสำหรับบุตรข้าราชการ อาจารย์ และประชาชน และโรงพยาบาลที่ทันสมัยอยู่ภายในมหาวิทยาลัยอีกด้วย

จำนวนบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีบัณฑิตรุ่นแรกในปีการศึกษา 59 คน เป็นบัณฑิตคณะ เกษตรศาสตร์ 25 คน และวิศวกรรมศาสตร์ 24 คน มหาวิทยาลัยขอนแก่นผลิตบัณฑิต เพิ่มขึ้นเป็นลำดับจากปีละ 59 คน ในปีการศึกษา 2510 เป็นจำนวน 622 คน ในปี การศึกษา 2521 คิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 100 เมื่อเปรียบเทียบความแผนพัฒนา แต่ละฉบับพบว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นผลิตบัณฑิตได้ตามแผนพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผน

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 2 และผลิตได้ต่ำกว่าแผนร้อยละ 47.60 และ 29.77 ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 3 และช่วงแรกของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 4 จากข้อเท็จจริงนี้จะเห็นว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่นมีการพัฒนาในแง่จำนวนบัณฑิตอย่างรวดเร็ว แต่ก็ยังไม่สามารถพัฒนาในการผลิตบัณฑิตให้เป็นไปตามแผนพัฒนาได้ เมื่อพิจารณาเปอร์เซ็นต์การสำเร็จการศึกษา พบว่านักศึกษารุ่น 2507-2511 มีเปอร์เซ็นต์การสำเร็จการศึกษาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 55.14, 60.96, 72.82, 59.82 และ 82.65 ตามลำดับ โดยจำแนกเป็นคณะได้ดังนี้ คณะเกษตรศาสตร์มีเปอร์เซ็นต์การสำเร็จการศึกษาของนักศึกษารุ่น 2507-2511 เท่ากับ 71.43, 74.19, 97.14, 59.60 และ 87.50 ตามลำดับ คณะวิศวกรรมศาสตร์มีเปอร์เซ็นต์การสำเร็จการศึกษาของนักศึกษารุ่น 2507-2511 เท่ากับ 41.38, 47.54, 60.29, 60.0 และ 78.0 ตามลำดับ ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 3 เปอร์เซ็นต์การสำเร็จการศึกษาของนักศึกษารุ่นปีการศึกษา 2512-2516 โดยเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 60.44, 68.03, 76.57, 67.86 และ 88.41 ตามลำดับ และในช่วงแรกของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 4 นักศึกษารุ่นปีการศึกษา 2517 และนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ที่เข้าศึกษาชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2519 ซึ่งสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2520 และต้นปีการศึกษา 2521 มีเปอร์เซ็นต์การสำเร็จการศึกษาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 90.01 จากเปอร์เซ็นต์การศึกษาคงกล่าวแสดงถึงประสิทธิภาพการเรียนการสอนว่าได้พัฒนาดีขึ้น แต่ก็ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจมาก

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผล

1. การจัดตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้น ไพฑูรย์ ดินลาวัณย์ (2516) ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง "พัฒนาการมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" ว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่เกิดขึ้นในยุคเร่งรัดพัฒนาประเทศ (2502-2515) โดยมีปัจจัยสำคัญในการต้องการบุคลากรเพื่อช่วยพัฒนาภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดจัดตั้งมหาวิทยาลัย และด้วยวัตถุประสงค์ที่จะให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อดูจากพัฒนาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาเป็นลำดับ จะพบว่ามหาวิทยาลัยได้ดำเนินการได้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง คือเมื่อเริ่มก่อตั้งนั้นมุ่งที่จะส่งเสริมการศึกษาชั้นสูงด้านวิศวกรรมศาสตร์และเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเริ่มเปิดสอนในคณะวิศวกรรมศาสตร์และเกษตรศาสตร์ขึ้นก่อน แล้วจึงขยายงานในด้านการผลิตบัณฑิตสาขาอื่นตามความต้องการของภูมิภาค จึงนับว่ามหาวิทยาลัยได้ดำเนินการผลิตบัณฑิตได้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ที่จะเป็นศูนย์กลางพัฒนาภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือสมกับเป็นมหาวิทยาลัยที่มีกำเนิดในช่วงเร่งรัดพัฒนาประเทศ (2502-2515) อย่างแท้จริง แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ยังไม่มีหลักฐานปรากฏอย่างเด่นชัดถึงการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย ในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยตรง

2. ลักษณะการพัฒนาการของมหาวิทยาลัยตลอดระยะเวลา 14 ปี พบว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่นมีพัฒนาการเด่นชัดในด้านการผลิตบัณฑิต ซึ่งเป็นภาระกิจหลักของมหาวิทยาลัยเพียงด้านเดียวเท่านั้น ดังจะเห็นได้จาก จำนวนโปรแกรมการศึกษาที่ขยายมากขึ้นจากเมื่อเริ่มก่อตั้ง (2507) การพัฒนาอาจารย์ผู้ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการผลิตบัณฑิต จำนวนนักศึกษาและบัณฑิตที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนภาระกิจในด้านอื่น เช่น การวิจัย การให้บริการชุมชน และการทะนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมนั้นไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับพัฒนาการอย่างแน่ชัด แต่มหาวิทยาลัยก็ได้เริ่มพัฒนาด้านการวิจัย การให้บริการชุมชน และการทะนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในระยะเวลาที่ผ่านมาเพียง 2 - 3 ปี (2520-2521) โดยจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา (2521) เป็นศูนย์กลางควบคุมการวิจัยของมหาวิทยาลัย และจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมอีสาน (2522) จากพัฒนาการนี้ จะเห็นว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่นกำลังเปลี่ยนโฉมหน้าจากการเน้นแหล่งผลิตบัณฑิตมาเป็นสถาบันอุดมศึกษาตามอุดมคติอย่างแท้จริง

3. ในการเปิดโครงการบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้น ถ้าพิจารณา โดยเกณฑ์ของสภาการศึกษาแล้ว มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีความพร้อมในด้านบุคลากรเป็นอย่างดี แต่ควรจะคำนึงถึงความพร้อมในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น แหล่งคนควา มหาวิทยาลัยขาดแหล่งคนควา ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

นอกจากจะพิจารณาในด้านความพร้อมแล้ว มหาวิทยาลัยขอนแก่น ควรจะคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่นว่า ท้องถิ่นต้องการกำลังคนที่มีการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีในสาขาใด เช่น ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคประสบปัญหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำ การที่บัณฑิตวิทยาลัยตัดสินใจเปิดหลักสูตรปริญญาโทในสาขาทรัพยากรน้ำ จึงเป็นการสนองตอบความต้องการของภูมิภาคที่เห็นได้อย่างเด่นชัด แต่ตามมหาวิทยาลัยมุ่งผลิตบัณฑิตระดับสูงกว่าปริญญาตรีในทุกสาขาวิชาแล้วจะทำให้มหาวิทยาลัยมีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยแห่งชาติ แทนที่จะเป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งพัฒนาภูมิภาคอย่างแท้จริง

4. เมื่อพิจารณาพัฒนาการของมหาวิทยาลัยในด้านคุณภาพของนักศึกษาและการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากอัตราการเลื่อนชั้น (Promotion Rate) ในระยะที่ยังไม่มีบัณฑิต (2507-2509) พบว่าอัตราการเลื่อนชั้นของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์และคณะวิศวกรรมศาสตร์มีอัตราการเลื่อนชั้นสูงขึ้นเป็นลำดับ ยกเว้นในปีการศึกษา 2509 ที่นักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์มีอัตราการเลื่อนชั้นต่ำมาก ผู้วิจัยไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะสรุปถึงคุณภาพนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์รุ่นปีการศึกษา 2509 ได้ เพียงแต่สันนิษฐานว่าสาเหตุที่ทำให้อัตราการเลื่อนชั้นของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์มีค่าต่ำมากอาจจะมีสาเหตุเนื่องมาจากการย้ายมหาวิทยาลัยขอนแก่นจากคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ไปยังที่ตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ทำให้นักศึกษาจำนวนหนึ่งมีอุปสรรคในการปรับตัวต่อการอยู่หอพักและปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ทำให้มีอัตราการตกออกและอัตราการลาออกกกลางคันมีจำนวนสูง ซึ่งเป็นค่าที่ทำให้อัตราการเลื่อนชั้นลดต่ำลง และเมื่อพิจารณาพัฒนาการในด้านคุณภาพนักศึกษาและการเรียนการสอนจากเปอร์เซ็นต์การสำเร็จการศึกษาเมื่อมีบัณฑิตแล้ว (2510-2521) เมื่อพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์การสำเร็จการศึกษาโดยเฉลี่ยมีค่าสูงขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งเป็นดัชนีแสดงให้เห็นคุณภาพของนักศึกษาและคุณภาพของการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับ

ในการพิจารณาลักษณะการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น จากการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ (2514) ปรากฏว่าประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตของคณะเกษตรศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ มีค่าโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 80, 80 และ 73 ตามลำดับ แต่จากการวิจัยนี้ผู้วิจัยหาเปอร์เซ็นต์การสำเร็จการศึกษาโดยเฉลี่ยของคณะเกษตรศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ ได้เท่ากับร้อยละ 76.79, 75.33 และ 66.37 จะเห็นว่าค่าที่คำนวณได้นั้นมีค่าใกล้เคียงกับที่ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐทำไว้ แต่คลาดเคลื่อนกับเล็กน้อยอาจเนื่องมาจากวิธีการคำนวณ ซึ่งการคำนวณค่าดัชนีในการวิจัยนี้จะเป็นลักษณะการประมาณค่าอย่างหยาบ (Crude Estimate) เนื่องจากผู้วิจัยขาดข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนนักศึกษาที่ออกกลางคัน และจำนวนนักศึกษาที่สำเร็จหลังกำหนด

5. ในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน จะเห็นว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่นได้มีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิด และสามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้เปิดโอกาสให้ผู้นำของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้มีส่วนร่วมในการบริหารมหาวิทยาลัย โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาอธิการบดี ซึ่งเรียกชื่อกรรมการชุดนี้ว่า "คณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย" ขึ้นตั้งแต่วันที่ พ.ศ. 2512 การกระทำตามลักษณะนี้ทำให้คนในภูมิภาคนี้มีความรู้สึกว่ามีมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นมหาวิทยาลัยของชุมชนอย่างแท้จริง เป็นผลกระทบต่อการให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการของมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ได้รับจากประชาชนในภูมิภาคนี้ จากข้อเท็จจริงนี้จะเห็นว่าความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นอย่างดีในลักษณะโครงสร้างของการบริหาร แต่ความสัมพันธ์กับชุมชนในลักษณะของการให้บริการแก่ชุมชนนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานที่บ่งชี้ว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ให้บริการแก่ชุมชนมากนักเลย

6. พัฒนาการในด้านอาจารย์ พบว่ามหาวิทยาลัยขอนแก่นมีพัฒนาการในด้านวุฒิจารย์สูงขึ้น จากวุฒิจารย์ปริญญาตรี : ปริญญาโท : ปริญญาเอก เท่ากับ

27:6.5:1 ในปีการศึกษา 2507 เป็น 3.7:3.8:1 ในปีการศึกษา 2521 ซึ่งเมื่อเทียบกับเกณฑ์ของสภาการศึกษาแห่งชาติ (3.5:5.0:1.5) พบว่าสัดส่วนวุฒิจารย์มีค่าใกล้เคียงกับเกณฑ์มาก ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยมุ่งพัฒนาในด้านการผลิตบัณฑิตตลอดระยะเวลา 14 ปี จึงเป็นผลทำให้กองพัฒนาคุณวุฒิของอาจารย์เป็นลำดับ ในด้านอาจารย์พิเศษ พบว่าในระยะแรกของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยนั้น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ยังขาดแคลนบุคลากร จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรจากมหาวิทยาลัยอื่นมาช่วยทำการสอน ในระยะต่อมามีความพร้อมในด้านบุคลากรมากขึ้น จึงทำให้ จำนวนอาจารย์พิเศษมีจำนวนน้อยลงเป็นลำดับ จนกระทั่งในช่วงแรกของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 4 (2520-2521) มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีอาจารย์พิเศษเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเป็นระยะของการพัฒนาโครงการศูนย์แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นโครงการใหญ่จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเป็นจำนวนมาก

7. การส่งเสริมนักเรียนเรียนดีให้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้โดยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือก โดยเพิ่มจำนวนจากร้อยละ 5 ของนักเรียนเรียนดีในแต่ละจังหวัดเป็นจำนวนถึงร้อยละ 40 ของจำนวนนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยรับได้จริงทั้งหมด ในปัจจุบัน (2521) นั้นเป็นการส่งเสริมการศึกษาระดับสูงแก่เยาวชนในภูมิภาคสมเจตนา-รมย์ของการพัฒนาการศึกษาของภูมิภาคนี้อย่างแท้จริง แต่อาจมีการเพิ่มจำนวนโควตาของจำนวนนักเรียนเรียนดีขึ้นอีกในอนาคต มหาวิทยาลัยควรจะได้คำนึงถึงความเหมาะสมในการให้โอกาสแก่นักเรียนในภูมิภาคอื่นที่จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยขอนแก่นด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาการแบ่งแยกของสถานศึกษาที่จะเกิดขึ้นในระบบงานในอนาคต

8. ค่าใช้จ่ายรายหัวในการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า ในระยะเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัย (2507) นั้น ค่าใช้จ่ายรายหัวในการผลิตบัณฑิตมีค่าสูงมากประมาณ 140,186 บาท และค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ และมีค่าต่ำสุดประมาณ 19,800 บาท ในปีการศึกษา 2515 และค่อย ๆ สูงขึ้นตามลำดับในปี 2516 ทั้งนี้เป็นเพราะในปี 2516 มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้เริ่มขยายโครงการต่าง ๆ เช่น คณะวิทยาศาสตร์ เริ่มรับนักศึกษาของคณะ และเริ่มโครงการศูนย์แพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อพิจารณาแยกเป็นงบค่าเนิน

การรายหัวและงบลงทุนรายหัว พบว่างบดำเนินการรายหัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น มีค่าเปลี่ยนแปลงอยู่ในช่วง 12,249 บาท และ 27,147 บาท แยกงบลงทุนรายหัวมีค่าสูงสุด ในปี 2507 เท่ากับ 127,937 บาท และค่อย ๆ ลดลงจนต่ำสุดในปี 2515 เท่ากับ 13,200 บาท และค่อย ๆ สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งในปีปัจจุบัน (2521) งบลงทุนรายหัวเพิ่มขึ้นเป็น 28,041 บาท ทั้งนี้เพราะในปี 2516 เป็นปีที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นขยายงานในด้านการก่อสร้างเนื่องจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นเริ่มโครงการศูนย์แพทย์ ซึ่งเป็นโครงการที่มีงบลงทุนสูง ผู้วิจัยคาดว่าค่าใช้จ่ายรายหัวในการผลิตบัณฑิตจะมีค่าลดลงเมื่อโครงการศูนย์แพทย์ศาสตร์ได้ดำเนินการอย่างสมบูรณ์

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับการวิจัยของนิศยา กรุคสมัย (2517) ซึ่งคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นโดยเฉลี่ยเท่ากับ 53,387.62 บาท ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นโดยเฉลี่ยได้เท่ากับ 46,838.29 บาท จะเห็นว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวที่ผู้วิจัยคำนวณได้ใกล้เคียงกับค่า นิศยา กรุคสมัยได้คำนวณไว้

ขอเสนอแนะ

1. มหาวิทยาลัยควรจะได้วางแนวทางการดำเนินการในอนาคตอย่างแน่นอนว่าจะดำเนินการเพื่อพัฒนาภูมิภาคหรือจะดำเนินการเพื่อเป็นมหาวิทยาลัยแห่งชาติ
2. มหาวิทยาลัยควรจะกำหนดจำนวนโควตาสูงสุดของนักเรียน เรียนคือที่เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยไม่ต้องผ่านการคัดเลือกที่แน่นอน
3. มหาวิทยาลัยขอนแก่นควรจะสำรวจความต้องการของภูมิภาคเกี่ยวกับการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ประกอบกับการพิจารณาความพร้อมของมหาวิทยาลัย แล้วจึงดำเนินการผลิตบัณฑิตสูงกวาระดับปริญญาตรี ที่ตรงกับความต้องการของภูมิภาคอย่างแท้จริง
4. มหาวิทยาลัยขอนแก่นควรจะได้ทำการประเมินผลพัฒนาการของมหาวิทยาลัยในแต่ละแผนพัฒนาการศึกษาสืบต่อจากแผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 4 (2520-2524)

5. มหาวิทยาลัยขอนแก่นควรได้จัดระบบการเก็บข้อมูลของมหาวิทยาลัยขอนแก่นให้มีระเบียบและพร้อมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ทันที
6. ควรได้มีการศึกษาถึงพัฒนาการของสถาบันอุดมศึกษาทุกสถาบันในประเทศไทย เพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะและแนวทางของพัฒนาการของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการที่จะได้แนวทางในการวางนโยบายพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาต่อไป.
7. ควรมีการวิจัยถึงผลของมหาวิทยาลัยขอนแก่นต่อการพัฒนาภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
8. ลักษณะที่ตึงของคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีระยะห่างกันมาก ทำให้การใช้ประโยชน์ของอาคารสถานที่ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นเกิดความสูญเปล่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นน่าจะพิจารณาวางแผนในการใช้อาคารสถานที่ให้ได้ประโยชน์มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (2521)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย